

Konfliktfyllda skilsmässor ur barnets perspektiv

- En kvalitativ studie om hur man kan undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa.

Ellinor Bäck, 2001702

Examensarbete för socionom (YH)-exam

Socionom

Vasa 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Ellinor Bäck

Utbildning och ort: Socionom, Vasa

Inriktning: Kriminologi och Missbruk

Handledare: Viktor Matintupa

Titel: Konfliktfyllda skilsmässor ur barnets perspektiv. En kvalitativ studie om hur man kan undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa.

Datum: 15.2.2023

Sidantal: 32

Bilagor: 0

Abstrakt

I detta examensarbete studeras olika tillvägagångssätt för att undvika att barn hamnar emellan vid en skilsmässa. Syftet med detta examensarbete var att ta reda på hur man kan undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa. Som datainsamlingsmetod användes en kvalitativ metod i form av intervjuer med strukturerade frågor.

Arbetet kommer att ta upp olika faktorer som påverkar barnet vid en skilsmässa, samt hur man på bästa sätt skall kunna se skilsmässan ur barnets perspektiv. Det som är viktigt att ha i åtanke när arbetet läses igenom är att det kan vara olika för alla barn vid en skilsmässa. Intresset för barnets bästa vid en konfliktfylld skilsmässa går igenom hela arbetet.

Genom intervjuerna framkom det att det är viktigt med förebyggande arbete, samt att föräldrarnas sätt att hantera skilsmässan påverkar barnet väldigt mycket. Det framkom många andra faktorer som spelar en stor roll för barn och familjer vid en skilsmässa. Alla skilsmässor är unika och ingen skilsmässa är den andra lik, men barnets bästa skall vara i fokus för att trygga barnets framtid efter skilsmässan.

Språk: svenska

Nyckelord: skilsmässa, barn, konflikter

BACHELOR'S THESIS

Author: Ellinor Bäck

Degree Programme: Social welfare, Vasa

Specialisation: Criminology and addiction

Supervisor: Viktor Matintupa

Title: Conflictual divorce from the child's perspective. A qualitative study on how to avoid that children end up in a loyalty conflict with one of the parents in a conflictual divorce.

Date: 15.2.2023 Number of pages: 32

Appendices: 0

Abstract

This thesis examines different approaches to avoid children being caught in the middle of a divorce. The aim of this thesis was to find out how to avoid children getting into a conflict of loyalty with one of their parents during a conflictual divorce. The data collection method used was a qualitative method in the form of interviews with structured questions.

The work will address the different factors that affect the child during a divorce, and how best to view the divorce from the child's perspective. What is important to keep in mind when reading through the work is that divorce can be different for all children. The best interests of the child in a high-conflict divorce are the heart of the work.

The interviews revealed that prevention is important and that the way parents deal with the divorce has a huge impact on the child. Many other factors emerged that play a major role for children and families during divorce. All divorces are unique and no divorce is the same, but the best interests of the child should be the focus in order to secure the child's future after the divorce.

Language: swedish

Key words: children, divorce, conflicts

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte & frågeställningar	2
2	Teori.....	2
2.1	Anknytning	3
2.2	Kris	4
2.3	Från parrelation till föräldrarelation	6
3	Barns reaktion vid skilsmässa	8
3.1	Barns lojalitet vid skilsmässa.....	9
3.2	Vad bör barnen få bestämma vid en skilsmässa	10
3.3	Boende	11
4	Riktlinjer & Styrdokument.....	13
4.1	Barnets bästa.....	13
5	Metod och tillvägagångssätt.....	14
5.1	Kvalitativ metod	14
5.2	Urval och tillvägagångssätt	15
5.3	Analysmetod.....	16
6	Resultatredovisning.....	16
6.1	Barnets deltagande	16
6.2	Stödformer för barn vid en skilsmässa	17
6.3	Barnet i kläm	19
6.4	Att inkludera barn vid beslut	19
6.5	Barnets ålder	20
6.6	Utmaningar för barnet.....	21
6.7	Barnets bästa i fokus.....	22
6.8	Riktlinjer för att stödja barnet	23
6.9	Föräldrarna.....	24
7	Sammanfattning	25
8	Slutdiskussion	28
9	källförteckning	31

1 Inledning

Skilsmässa är en stor och tung fråga på alla sätt. Att skilja sig från ens partner är inte alltid ett lätt beslut och kan orsaka en hel del utmaningar, speciellt när det finns barn inblandat. Vissa barn kan känna en lättnad, för vissa andra kan det komma som något helt oväntat. Eftersom alla barn kan reagera på olika sätt och beroende på barnets ålder kan hantering av känslor också visas på olika sätt. Barnet måste få uttrycka sig på sitt eget sätt och därför är det viktigt att kunskap inom skilsmässa ur barnets perspektiv lyfts fram.

Barnet bär mycket på sina axlar och kan snabbt känna skuld-känslor när mamma och pappa ska skilja sig, barnet beskyller sig själv och funderar om det är något som hen har gjort som orsakat skilsmässan. Siv Kola som är chef för barnskyddet i Österbottens välfärdsområde nämnde detta i en intervju med Vasabladet ”– *Barnen är lojala med båda och far illa när föräldrarna talar illa om varandra, säger Kola.*” Barnen har en stor roll i en skilsmässa men barnen skall inte behöva vara dem som känner pressen och skulden eller hamnar emellan föräldrarnas problematik.

För att få en inblick i hur skilsmässor sett ut under åren så vill jag också föra fram lite statistik. Från 1990 – 2020 har det hållits rätt så lika och rört sig kring 13 – 15 000 skilsmässor under de gånga 20 åren enligt statistikcentralen. Inga större ökningar eller minskningar. Enligt Stat så hade ingångna äktenskap 2020 minskat med bara 214 på ett år, medan det året innan minskade med hela 1503.

Jag har valt att skriva om detta i mitt examensarbete eftersom barnet är den oskyldiga i en skilsmässa och barnet skall inte behöva tackla sina känslor, tankar och funderingar ensam. Jag har personligen inte upplevt en skilsmässa men har sett det i mitt jobb samt hur det påverkat mina närmsta vänner. Personligen anser jag också att det är ett intressant och väldigt viktigt ämne. Tyvärr glöms barnets perspektiv bort i många fall och jag känner att det just därför intresserar mig att skriva om detta ämne och lyfta fram barnets synvinkel av en konfliktfylld skilsmässa.

1.1 Syfte & frågeställningar

Syfte med detta examensarbete är att beskriva hur man kan undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa. Vidare är syftet att se vilka verktyg och förhållningssätt som man jobbar med och om det finns konkreta lösningar till just detta, samt vilka utmaningar medför en konfliktfylld skilsmässa för barnen. Målsättningen med detta examensarbete är att upplysa denna problematik och att jag själv skall kunna använda mig av olika verktyg i mitt framtida yrke som socionom.

Frågeställningar:

- Hur kan man förebygga att barnet hamnar i en konflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa?
- På vilket sätt stödjer man barnet under en konfliktfylld skilsmässa, finns det tydliga riktlinjer?
- Vilka utmaningar medför en konfliktfylld skilsmässa för barnet?

2 Teori

Redan från ett litet spädbarn är dess medfödda signaler sådant som skall knyta de vuxna till barnet och utlösa en känsla av omvårdnadsbeteende hos dem. Spädbarnets olika kommunikationssystem är sådant som gör barnet öppet för olika beteenden som liknar mänskliga handlingar samt för olika varelser som liknar människor. Barnet söker redan från födelsen tydlig kontakt med omvårdnadspersonen och kan på så sätt knyta samman sitt omogna nervsystem med det mer mogna nervsystemet från omvårdnadspersonen. (Hart, 2009, s.21)

En stor del av barnets upplevelser av positiva affekter är till en början anpassad utifrån föräldrarnas deltagande i interaktionen med barnet. Barnets känslomässiga utveckling påverkas väldigt mycket av föräldrarnas kärlek till barnet, delande av glädje samt bekräftelse på att barnet är sett. Barnet använder sig av glimten i föräldrarnas ögon för att sedan uppfatta deras kärlek, uppmärksamhet och anknytning. Allt som barnet ser i

föräldrarnas ögon får barnet att känna en känsla av att det är värt att bli älskad och uppskattad. (Hart, 2009, s. 42)

2.1 Anknytning

Inom det utvecklingspsykologiska området så betonas anknytning som en betydelse av att något som är mindre hänger ihop med något större. Det handlar om att det är spädbarnet som knyter an till föräldrarna och som sedan binder sig till barnet. Barnets anknytning är det som utvecklar det psykologiska bandet och den varaktiga relationen mellan föräldern och barnet. Beroende på vilket sätt bandet formas och upprätthålls är sedan anknytningsmönstret. Mönstret blir intrapsykiskt, vilket betyder att det är något som man inte direkt kan se och observera men det finns inuti barnet och styr barnets beteende även när föräldrarna inte är i närheten av barnet. (Karlsson, 2008, s.20)

För barn är en trygg anknytning väldigt viktig och nästintill nödvändigt för att barnet skall bli en individ som är trygg i sig själv och ha en god självkänsla, samt att barnet själv skall kunna utveckla egna kärleksfulla relationer. Själva begreppet anknytning är inte lika komplicerat som det framställs ibland. I grund och botten handlar det om starka känslomässiga band mellan människor. Att tycka om och känna tillit och förtroende till varandra är en viktig grund i ett gott föräldraskap. (Klefbom, 2013)

När det kommer till vem som kan knyta an så spelar varken biologiskt släktskap eller kön någon roll. Alla är vi lämpliga för att ta emot ett barn. Barn kan också knyta an till fler än en person, men inte håller till hur många som helst. Utöver föräldrarna så kan det också vara syskon, far-och morföräldrar eller förskolepedagoger. I stort sett så har vi alla en förmåga till anknytning, hur anknytningen uttrycks kan dock se olika ut. (Klefbom,2013)

Barnets egna medfödda signaler syftar till att knyta de vuxna till barnet och skapa omvårdnadsbeteende hos dem. Alla spädbarn har ett kommunikationssystem som är öppen för all typ av varelser som liknar människor och händelser som liknar mänskliga handlingar. Spädbarn har också en medfödd förmåga som gör att barnet kan inleda, upprätthålla och avsluta social kontakt med andra människor. (Hart, 2009, s.21)

Det finns också mycket inom jantelagen som påverkar barn och att barn inte får tycka om sig själva eller tycka att man är duktig på något. I detta fall kommer föräldrarnas påverkan

på barnet bli en stor faktor som gör det viktigt att barnen har föräldrar som tycker att de är det bästa och underbaraste i hela världen. Det som föräldrarna uttrycker för barnet spelar stor roll i hur barnet ser på sig själv och barnet får en inre säkerhet som skapar ett lugn hos barnet. (Fahrman, 1993, s. 61)

Det som är kärnan i en trygg anknytning är omvårdnadspersonens känslor till barnets kommunikativa signaler, och det är genom föräldrarnas lyhörda reglering som barnets nervsystem utvecklas. Barnets upplevelse att bli sedd är det som gör att barnet uppfattar att det finns till och kan därefter börja relatera till andra. De sidor hos barnet som aldrig blir bekräftade eller sedda, utvecklas inte heller hos barnet. (Hart, 2009, s. 25)

Barn som växer upp med psykiskt våld löper stor risk för att utveckla ett desorganiserat anknytningsmönster. Barn med desorganiserad anknytning har oftast svårt att klara av separationer och kan därför visa olika typer av beteende då de återförenas med mamman. Ifall att barnets föräldrar har svåra obearbetade upplevelser och inte kan tolka barnets signaler på rätt sätt, så kan detta vara en riskfaktor för barnet. Barnets gråt kan göra att föräldrarna reagerar aggressivt eller med rädsla och detta kan i sin tur göra att barnet upplever sina föräldrar som skrämmande. Desorganiserad anknytning är en av de allvarligaste formerna av otrygg anknytning eftersom denna anknytningsform kan tydligt kopplas till senare problem i livet. (Hart, 2009, s. 176)

2.2 Kris

När vi pratar om att vi befinner oss i en kris så handlar det i stort sett om att vi har hamnat i en situation som är dålig och svår att hantera. Krisen kan ha många olika uttryck. Man kanske är deprimerad, orolig, rädd, aggressiv, ångestfylld m.m. När vi befinner oss i en kris så kan det ofta vara svårt att se en möjlighet till förändring eller utveckling. Kris i psykologisk mening behöver inte endast handla om något som är negativt utan det kan också vara en möjlighet till förändring. Hantering av krisen beror mycket på vår inre förmåga att hitta olika lösningar. Desto större grundtrygghet en individ har, desto fler möjligheter har hon eller han att ta sig igenom en kris. (Fahrman, 1993, s. 9)

Barn har olika omständigheter som påverkar hur barnet reagerar under en kris. Barnets utvecklingsfas, hur långt barnet kommit mot en egen identitet, hur mycket barnet förstår av det som sker. Hur vi handskas med kriser beror mycket på våra första levnadsår. Har vi uppnått en bra grundtrygghet och en psykologisk bastrygghet så kommer vi också ha glädje av det senare i livet. Ifall dessa grundläggande behov inte har funnits med oss under våra tidiga levnadsår så kommer vi också ha sämre möjligheter att tackla det som kan dyka upp senare i livet. (Fahrman, 1993, s. 9 - 10)

Barnets förmåga att uttrycka och kunna namnge sina behov med egna ord är väldigt begränsat. På grund av detta så kan barnets sätt att reagera och uttrycka sig förvirra den vuxna i en sådan situation. En kris kan inverka mycket på barnets skolgång, lek, hobbyer, sömn, matvanor, koncentrationsförmågan samt viljan att vara med andra. Men det finns också fall där barnet även kan fortsätta att till exempel leka som vanligt och kunna hantera sin oro genom att rita eller finna andra sysselsättningar inom leken. (Röda korset, 2020)

Det som mest kännetecknar en trygg barndom är att barnet har trygga föräldrar, syskon som för det mesta tar hand om dem, lekar där fantasin får flöda, frihet att utforska sin omgivning och där de vuxna hela tiden kan finnas som en trygg gräns mot det som kan kännas farligt. Det är dock väldigt få barn som faktiskt får uppleva denna typ av barndom. Många barn växer upp i familjer som påverkas av de yttre faktorerna i samhället så som arbetslöshet, ekonomiska problem samt svårighet att få bostad. (Fahrman, 1993, s.10)

En skilsmässa är alltid en kris som påverkar alla i familjen oavsett anledning till separationen. En separation väcker alltid många frågor hos barn och det kan vara svårt att alltid finnas till för barnet och kunna finna svar eftersom man som förälder också bearbetar separationen och själv befinner sig i en kris. (Rädda barnen, u.å)

En viktig faktor för hur ett barn klarar av att hantera kriser och svåra händelser är deras motståndskraft. Motståndskraften hänger ihop med barnets personlighet, men det är också något som man som förälder kan påverka. Ifall att man visar hopp och tillit till barnets förmåga att kunna klara av förändringar så stärks deras motståndskraft också. Att tillsammans kunna klara av att hantera svårigheter som uppstår i livet gör att barnet lär sig en dos av livskunskap. (Bergström, 2018, s. 158)

2.3 Från parrelation till föräldrarelation

Att kunna få ihop det för barnets skull efter en skilsmässa är en grundtrygghet för barnet. Att kunna förvandla det som en gång var en parrelation till en föräldrarelation kan vara en utmaning men det är en väldigt viktig del för barnets utveckling. Fastän man som förälder just då kanske bygger varsitt nytt hem och familjeliv så är det också viktigt att man kan bygga en struktur som bär barnet emellan er som föräldrar. Detta kan man åstadkomma genom att kommunicera och samarbeta. (Bergström, 2018, s. 54)

För att åstadkomma en relation emellan varandra som föräldrar så behöver det inte handla om att man direkt efter skilsmässan kan kommunicera positivt och att allt är fint och bra och att det inte finns några problem alls. Ifall att kontakten skulle vara på en sådan nivå att ni som föräldrar inte kan ha en bra kontakt ännu så är det viktigt att förmedla det till barnet, och på så sätt visar man det till barnet också att man vet om svårigheterna och att man jobbar för att hitta bättre förhållningssätt. Det behöver inte grunda sig i att ha en tät kontakt med varandra utan det kan handla om att man kan se barnet med två ögon och kunna iaktta barnets bästa utifrån två olika perspektiv. Som föräldrar så kan man utifrån ens egna personlighet och relation till barnet bidra med olika saker vilket ökar barnets förutsättningar att få vad hen behöver. (Bergström, 2018, s. 55)

En annan viktig sak vid en skilsmässa och att kunna ha ett fungerande föräldraskap är att man kan ha tillit till den andra förälderns föräldraskap. Man behöver kunna lita på den andra föräldern och att hen klarar av att utföra de saker som behövs för barnet, men båda föräldrarna behöver inte göra på samma sätt. Det är en naturlig del i det hela att man är orolig och kanske ifrågasätter den andra partners sätt att göra saker på, men sådant tar endast onödig energi ifrån dig. Som förälder måste man träna sig på att släppa taget och kunna lita på att barnet har det bra med den andra föräldern. För att underlätta en situation som denna så kan man diskutera till vilken grad ni som föräldrar har rätten att kommentera varandras föräldraskap, men de regler som ni kommer fram till behöver gälla båda två. (Bergström, 2018, s. 67)

Enligt Bergström (2018, s. 187) är det som barnen behöver lita på att ni som föräldrar gör följande:

- Hjälpa dem igenom skilsmässan

- Låta dem älska er båda
- Är lyhörda
- Samarbetar
- Skapar ett gemensamt föräldraskap även om ni bor på två olika håll
- Aldrig tvingar dem att välja sida
- Pratar med dem om skilsmässan och förändringarna
- Ordnar bra liv och hem för dem på två ställen
- Tar hand om er själva och dem
- Tar ansvar för er kommunikation
- Är lojala mot varandra
- Är snälla både mot varandra och dem.

Barnen reagerar på föräldrarnas förändring vid en skilsmässa. Det som man som förälder går igenom gör en mindre närvarande och uppmärksam vilket barnen ofta kan registrera. (Bergström, 2018, s. 159). Eva Palmgren-Wickström och Anette Karlsson från den nygrundade barnavårdsföreningen filial i Åboland nämnde i en intervju med svenska yle att det är viktigt att kunna jobba förebyggande. Genom sin verksamhet erbjuder de stödsamtal och diskussioner till föräldrar som har det svårt i sin relation eller föräldrar som har separerat. Det är viktigt att kunna betona barnets roll och få föräldrarna att inse att de fortfarande kan vara lika bra föräldrar som före skilsmässan. Föreningen ser alltid till barnets bästa och försöker hitta lösningar som hjälper föräldrarna att finnas till för barnen i alla lägen.

3 Barns reaktion vid skilsmässa

” varför ska jag packa väskan och hela tiden flytta, flytta flytta... Det är ju inte jag som har bestämt att de ska skilja sig ” (Arnö, 2008, s. 36).

Skilsmässor är alltid unika och alla kommer att hantera det på olika sätt. Det är alltid bra att försöka bearbeta sina känslor och göra det på sitt eget sätt. Något som också är viktigt är att man kan gråta ut och diskutera med sina föräldrar om allt som händer och få information om allt som man funderar på. (Barnavårdsföreningen, 2020, s.7)

Känslor som kommer efter en skilsmässa kan också komma i perioder. Ena stunden kan barnet känna av situationen väldigt mycket, men sedan i nästa stund kanske inte alls fundera på skilsmässan lika mycket. Det är också väldigt vanligt att barnet först efter ett par år börjar fundera mer och processa vad som hänt, och vilka orsakerna var till att föräldrarna bestämde sig för att gå skilda vägar. (Barnavårdsföreningen, 2020, s.8)

Att ett barn reagerar på en förändring är sunt och helt normalt, men självklart gör det ont som förälder att se hur barnet påverkas. När barnet bryter ihop för ingenting eller går runt och är lite småsur samt ser på en med ledsna ögon så blir det ganska snabbt uppenbart att man som förälder genom skilsmässan har utsatt barnet för något svårt. Som förälder går man också igenom en svår sak i livet vilket gör att man har en sämre förmåga att bemöta sitt barn i det hela. Det som är viktigt att tänka på är att barnet reagerar på förändring och reaktionerna kommer att avta när man fått ordning på tillvaron. En separation ska leda till att alla i familjen skall må bättre, och det är viktigt att påminna barnet om detta. (Bergström, 2018, s. 134)

Många barn upplever en känsla av ensamhet och osynlighet. Barnet har också svårt att göra sig själv hörd. Barn och ungdomar lägger oftast undan sina egna känslor och behov när deras föräldrar är i konflikt eller mår dåligt. Barn blir följsamma och tysta. De gör allt för att inte oroa en förälder som redan är orolig. Många barn nämner också att de sällan pratar med sina kompisar. De tycker att det är pinsamt att det är just deras mamma och pappa som inte kommer överens. (Arnö, 2008, s. 35)

Barnet kan också känna en känsla av skam som kan förklaras med upplevelsen av att barnet själv blir bortvald, att barnet känner att hen inte är tillräckligt betydelsefull för att föräldrarnas skall välja att bo kvar, och att barnet upplever att hen inte kan påverka beslutet.

I grund och botten så innebär en skilsmässa att föräldrarna sätter sina egna behov av att inte vara med varandra före behovet av att vara med barnet. (Arnö, 2008, s. 36)

Forskning visar också på att det är bättre för barnen ifall att föräldrarna skiljer sig än att de lever tillsammans och är olyckliga. Att visa känslor som förälder angående skilsmässan och gråta ut, visar också att det för barnet är okej att vara ledsen över situationen. Barn tar efter vuxna i alla olika sammanhang. Att skuldsätta varandra vid en skilsmässa gör också grunden till att barnet börjar tvivla och fundera på vilken ” sida ” barnet skall stå på, mammas eller pappas. (Alfvén & Hofsten, 2009, s. 97)

En skilsmässa kan medföra nya typer av samtal med ditt barn. Som förälder behöver du vara beredd på att bli anklagad och ställas inför frågor som kan vara obekväma, kan du som förälder stå ut med detta så kan relationen också fördjupas. (Bergström, 2018, s. 186)

3.1 Barns lojalitet vid skilsmässa

Vid skilsmässa så upplever barn ofta att de hamnar i en stor lojalitetskonflikt. När barnen är hos ena föräldern så har de skuld-känslor över att de inte kan vara hos den andra och tvärtom. Lojalitet och kärlek hör ihop, och lojaliteten och kärleken till föräldern är det viktigaste för barnet. För barn kan lojaliteten till båda föräldrarna bli förvirrande och svårt för barnet när det handlar om att ta ställning till föräldrarnas konflikter. Detta kan ofta innebära att barn väljer sida, dels för att barnet kan bli påverkad av en förälder, men också att det kanske känns som den enda utvägen för att slippa konflikten. (Vårdnad Boende Umgänge, u.å)

När barnet vill vara med och bestämma angående boende, så vill barnet inte heller sår någon av föräldrarna vilket kan leda till ett dilemma för barnet. Det är då lätt att hamna i en plågsam lojalitetskonflikt. En grundprincip som man måste ta i beaktande är att barnet ska få komma till tals, men inte slutligen bestämma om sitt boende. I en sådan situation kan det vara bra att någon annan än barnets föräldrar pratar med barnet och försöker lyssna till barnets känslor och önskemål. (Alfvén & Hofsten, 2004, s. 104)

” Det är jobbigt att behöva välja mellan mamma och pappa och vem jag ska bo hos. Hur ska jag kunna välja? ” (Arnö, 2008, s. 96)

Det finns väldigt många barn som önskar att de inte behövde välja själva var de ska bo, eftersom att välja är också att välja bort någon av föräldrarna. Samtidigt så vill också barnen kunna vara med och påverka beslut om sitt eget boende. Det är ofta så att många vet hur de vill ha det men inte vågar prata om det. Detta är en situation som är svår och motsägelsefull, men som bottnar i att barnen vill vara rättvisa och lojala (Arnö, 2008, s. 96 – 98)

3.2 Vad bör barnen få bestämma vid en skilsmässa

Hur mycket skall barnen få bestämma vid en skilsmässa? Det handlar mycket om en balansgång mellan att skydda dem från att behöva välja och ta i beaktande vad de önskar och kommer må bäst av. Barnen skall få vara med och höras men inte behöva ta ansvar, det är föräldrarna som sätter tydliga ramar och när de är färdiga så får barnet vara med och bestämma utifrån de ramarna som blivit gjorda. (Rädda barnen, u.å)

Små barn kan reagera på olika sätt och det är därför viktigt att man som förälder är lyhörd till barnets reaktion. Barnet kommer att reagera eftersom det handlar om en stor förändring. Små barn kan få svårt med sömnen, aptiten, humöret samt separationen. Dessa reaktioner är dock naturliga med tanke på omställningen och krisen som barnet går igenom. Ifall att barnets reaktion inte avtar efter en tid så är det föräldrarna som behöver fundera över hur den nya tillvaron har blivit för barnet och kanske finna andra lösningar. Det viktiga som förälder är att ha barnets bästa i fokus. Barn som är äldre och mognare kan och bör ha ett större inflytande över sin vardag, men föräldrarna har fortfarande ett ansvar att sätta ramar och hjälpa till. (Rädda barnen, u.å)

Röda korset har tagit fram 5 olika tips om hur man kan involvera barnet i vardagsbesluten på bästa möjliga sätt efter en skilsmässa. Jag kommer att lägga in dom här nedanför eftersom dessa tips är relevanta i detta arbete.

1. *Vuxenprata om alternativ. Är det möjligt för er att barnet bor fasta dagar hos respektive förälder? Och funkar varannan vecka för er båda? När ni vet vad som är praktiskt möjligt för er vuxna kan ni sen utifrån barnets ålder och mognad problemlösa tillsammans.*

2. *Man behöver inte göra som alla andra. Växelvis boende behöver inte betyda exakt varannan vecka eller varannan midsommar, våga testa annorlunda lösningar som ni tror fungerar för er. Man får alltid ångra sig!*
3. *Lyssna på barnet – inte bara på vad det säger. Var uppmärksam på signaler som tyder på att barnet inte trivs med sin situation. Är barnet väldigt orolig eller har mycket separationsångest kan det vara läge att utvärdera om ni tänkt rätt kring hur ni gör med boende, byten och andra delar i vardagen.*
4. *Stötta både barnet och den andra föräldern. Undvik dåligt samvete hos barnet genom att visa nya vägar – säg att du hellre vill att ni firar påsk i stället för jul tillsammans så slipper barnet känna att det väljer bort någon förälder. Vill barnet bo mer hos dig? Understryk hela tiden att barnet behöver den andra förälder och problemlös kring hur relationen kan stärkas.*
5. *Skapa ett förutsägbart schema. Det skapar trygghet för barn att veta hur vardagen planeras och var de ska bo de närmaste dagarna. Även små barn kan ha hjälp av visuella scheman och äldre barn kan behöva stöd i att fylla i planering i kalender eller mobil.*

3.3 Boende

Den största frågan efter en skilsmässa är hur barnet skall bo. Det är viktigt att man ser till barnets behov före sina egna som förälder. Det finns också många faktorer som inverkar på frågan om uppdelning och hur barnet skall bo. Vilka jobb som föräldrarna har, ekonomi, hälsa, omsorgsförmåga samt engagemang som förälder. Alla beslut angående boende skall fattas utifrån föräldrarnas förutsättningar och se till barnets bästa. Det är viktigare att barnet trivs med sitt boende än att det känns rättvist för föräldrarna. (Bergström, 2018, s. 117)

Två engagerade föräldrar som båda vill ha lika mycket tid med sina barn, samt har en kärleksfull relation till sina barn, kan lätt fatta beslut om växelvist boende. Barns välbefinnande och hälsa efter en separation är viktigt och vardaglig kontakt med båda föräldrarna passar många barn (Bergström, 2018, s. 118). Det som menas med växelvist boende är att föräldrarna har barnet varannan vecka och för många barn samt föräldrar passar en sådan rytm väldigt bra. Det som är viktigt att komma ihåg är att man planerar efter vad som passar bäst för barnet och föräldrarna. (Bergström, 2018, s. 119)

Det som man bör komma ihåg och tänka på är att belastningen kan bli stor för ett yngre barn eftersom barnet har svårare att hålla kvar en inre bild i minnet av den förälder som den inte befinner sig hos. Yngre barn har heller inte samma möjlighet att intellektuellt bearbeta sin saknad, och inte samma möjlighet att uttrycka den i ord eller resonera om sina behov utav den andra föräldern. Det är också svårt för det yngre barnet att begripa att mamma eller pappa är borta, vilket gör att barnet börjar "leta" efter den föräldern som är frånvarande och som barnet sörjer eller saknar. (Arnö, 2008, s. 90)

I grund och botten så är boendet inte det allra viktigaste utan det handlar mer om att barnet kan behålla en nära vardagskontakt med båda föräldrarna. Det finns både fördelar och nackdelar med att barnet skulle bo hos en och umgås med den andra, samt att bo hos båda föräldrarna. Det har blivit väldigt vanligt att barnen bor växelvis hos föräldrarna och det är bra att det finns flera olika sätt att lösa boendet på. Det är viktigt att komma ihåg att ett sätt inte passar alla. (Alfvén & Hofsten, 2004, s. 99)

Vid skilsmässa så spelar också avståndet mellan bostäderna stor roll. De föräldrar som bor närmre varandra utvecklar en mer flexibel och tätare kontakt mellan barn och föräldrar än de som har ett längre avstånd mellan varandra. Under den mest känsliga tiden som är efter en skilsmässa så kan en alltför lång distans mellan föräldrarna påverka barnets anknytning till någondera av föräldrarna. För ett litet barn kan 2 veckor kännas som en betydligt längre tid. (Öberg, 1987, s.173)

4 Riktlinjer & Styrdokument

Barnkonventionen innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för alla barn under 18 år. I barnkonventionens artikel finns det också inskrivet att det är UNICEF:s uppgift att kämpa för barnens rättigheter (Barnkonventionen, u.å.). Alla barn har samma rättigheter, dessa rättigheter grundar sig på följande principer (Riksdagens Justitieombudsman, u.å.)

- Barn får inte diskrimineras.
- Barnets bästa ska alltid beaktas.
- Barn har rätt till liv och till utveckling.
- Barnets åsikt ska respekteras.

4.1 Barnets bästa

I barnkonventionens 45 artiklar finns det tydliga och konkreta riktlinjer till vilka rättigheter som varje barn har under 18 år. Artikel 3, 9 och 12 kommer listas här nedan eftersom dessa rättigheter är sådana som omfattar detta arbete. (Barnkonventionen, u.å.)

Artikel 3: ” *Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa* ”

- Alla typer av åtgärder som rör barn, vare sig det handlar om offentliga eller privata domstolar, sociala välfärdsinstitutioner, lagstiftande organ eller administrativa myndigheter, ska alltid barnets bästa i första hand beaktas. Konventionsstaterna skall också säkerställa att alla institutioner, inrättningar och tjänster som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn uppfylls av behöriga myndigheter. (Barnkonventionen, u.å.)

Artikel 9: ” *Barn ska inte skiljas från sina föräldrar, utom när det är nödvändigt för barnets bästa* ”

- Konventionsstaterna ska se till att barn inte behöver skiljas från sina föräldrar mot barnets vilja förutom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda i rättsliga prövningar, i enlighet med lagen samt tillämpliga förfaranden, bedömer att

ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Detta kan till exempel handla om övergrepp eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida, eller föräldrarna lever åtskilda och beslut om var barnet skall bo måste fattas. (Barnkonventionen, u.å.)

Artikel 12: ” *Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. ”*

- Konventionsstaterna skall försäkra att det barn som är i stånd att bilda sina egna åsikter i rätten, fritt kan uttrycka dessa i alla de frågor som rör barnet. Barnets åsikter skall också tillskriva den betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Nationell lagstiftning så som grundlagen, barnskyddslagen och socialvårdslagen lyfter också upp barnets rättigheter som är liknelser till just dessa som blivit nämnda tidigare i detta kapitel.

5 Metod och tillvägagångssätt

I detta kapitel kommer jag att lyfta fram metoder och tillvägagångssätt i min undersökning för att man skall kunna förstå helheten bättre. Valet av undersökningen och temat var självklart för mig och jag vill att professionella skall kunna finna verktyg och stöd för att kunna se till barnets bästa vid konfliktfyllda skilsmässor.

5.1 Kvalitativ metod

Valet av kvalitativ metod blev enkelt för mig när jag visste vad jag ville skriva om. Jag ville få mer personliga och konkreta svar till min undersökning, samt komma närmare ämnet. Detta med hjälp av att intervjua professionella inom området. Med hjälp av en kvalitativ metod så blir det också lättare att förstå de intervjuades egna synvinklar och upplevelser angående detta ämne.

Forskningsintervju är en mellanmänsklig situation där båda parterna diskuterar ett ämne som intresserar men de är inte likställda. Intervjumaterialet kommer senare att bli tolkat

och analyserat och just denna del av arbetet blir bättre desto högre kvalitet intervjun är av. Eftersom man under intervjun kan följa upp och försäkra sig om exakt mening med svaret så är det också en stor faktor i att kunna försäkra sig om högre kvalitet. (Kvale, 1997, s. 117, 134)

En intervjuguide blev gjord före med bestämda frågor men med en möjlighet att kunna ställa följdfrågor, detta kallas för en semistrukturerad intervju (Danielson, 2017, 143-149). Jag ville ha friheten att kunna spinna vidare på de svar som respondenterna gav och detta gjorde det möjligt, svaren blev också mer omfattande.

5.2 Urval och tillvägagångssätt

Eftersom jag har valt en kvalitativ metod så kommer jag att göra intervjuer och banda in dem så att jag lättare kan analysera alla svar efteråt. Jag var i kontakt via Email till fyra respondenter som alla jobbar på något sätt med skilsmässobarn i svenskfinland och har jobbat länge inom branschen. Jag ville få in olika synvinklar för att kunna få ett bredare perspektiv på svaren.

I mitt Email förklarade jag också syftet med mitt examensarbete och berättade vad min forskning handlar om samt vad jag vill åstadkomma med mitt arbete. Vi bestämde senare tid för ett teams möte där jag i början av mötet frågade ifall det är okej om jag bandar in intervjun och förklarade att intervjun är anonym och att det endast är jag som kommer att lyssna på inspelningarna och senare radera dem.

Mina intervjuer spelades in på min telefon i form av en ljudfil. Ifall att det blev stökigt eller avbrott i samtalet så kunde jag lätt pausa och fortsätta efteråt för att undvika onödigt långa inspelningar. Jag kunde spela in intervjuerna via telefonen eftersom jag intervjuade respondenterna via teams på min dator och kunde läsa av frågorna som fanns på min dator. Ljudfilerna blev sparade på min telefon i en mapp som endast jag kan komma åt, vilket också är säkert och tryggt för respondenterna. När vi sedan avslutade intervjun så frågade jag alltid ifall det är något som dom vill tillägga som inte kommit fram under intervjun, vilket gav dem friheten att poängtera ut egna tankar om ämnet bortsett från mina intervjufrågor.

5.3 Analyismetod

När intervjuerna var gjorda så hade jag dem på min telefon och började sedan att lyssna av dem en efter en. Först lyssnade jag på det första svaret och skrev ner det i ett häfte. Jag numrerade mina respondenter från 1-4 under fråga ett så att jag fick alla respondenters olika svar under samma fråga. Jag gjorde så med alla mina 9 frågor. När jag hade skrivit upp alla frågor så skrev jag ännu en gång mina svar i mitt häfte och läste igenom allting ännu en gång och streckade under det som hörde samman och förde ihop svaren så att det blev en helhet i form av text. Jag använde olika färger för att lättare kunna urskilja svaren och göra det lättare för mig att skriva in dem.

Detta fungerade väldigt bra för mig och jag tyckte också att det blev lättare att urskilja alla respondenters svar och sedan kunna skriva in det slutliga svaret utan att behöva fundera på kvaliteten av svaren i min text. Mina frågor omfattade mina frågeställningar och mitt syfte och jag tyckte att respondenterna kunde svara omfattande på de flesta frågorna. På vissa frågor hade alla en tydlig och klar bild av vad det handlade om, men det fanns några frågor som också byggde på följdfrågor för min del när jag märkte att de inte riktigt hade svarat tydligt på frågan som blev ställd eller att jag upplevde att frågan blev lite för kort.

När jag sedan hade analyserat klart alla mina intervjuer så raderade jag dem från min app som jag hade bandat in dem på.

6 Resultatredovisning

i detta kapitel kommer jag att presentera svaret av mina intervjuer. Jag kommer att skriva ut mina frågor och sedan sätta in svaret under så att man tydligt kan se vad frågan var och sedan läsa svaret.

6.1 Barnets deltagande

Den första frågan som jag ställde till mina respondenter var hur mycket är barnen med i beslut vid skilsmässor? Anser du att barnen borde få vara med mera?

Respondenterna var alla eniga om att barnet borde få vara med vid skilsmässan men att man inte lägger för mycket ansvar på barnet. Ifall att barnen skulle få vara med i alla de stora besluten så skulle det resultera i att man lägger för mycket ansvar på barnet vilket kan leda till att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt till någondera av föräldrarna. Besluten som tas skall vara på föräldrarnas ansvar och det är de som sedan ska se till barnets bästa vid de beslut som fattas.

” Skulle man ta med barnen i de stora besluten så skulle det bli för mycket ansvar på barnet, barnen är lojala åt båda föräldrarna.”

” Inte barnets uppgift att ta beslut, det är föräldrarnas ansvar.”

” Ett barn skall inte behöva vara med i ett sådant stort beslut.”

Respondenterna menar att det är alltid de vuxna som gör besluten men barnet skall få vara med och säga sin åsikt. Ett annat perspektiv som framkom var också att det beror mycket på vilken typ av skilsmässa det handlar om. En skilsmässa som är väldigt konfliktfylld och där föräldrarna inte klarar av att kommunicera sinsemellan, kan göra att barnet inte är inkluderad på samma sätt som vid en skilsmässa där allt går lugnt till och föräldrarna kan diskutera med varandra. Två av de som jag intervjuade nämnde också att barnet är med vid besluten och de har rätt att bli hörda men att barnets önskemål inte alltid beaktas och detta skulle kunna bli bättre. Det som också är viktigt att komma ihåg är att det alltid är barnets rätt att träffa sin mamma och pappa, inte föräldrarnas rätt att träffa barnet. Detta kan bli problematiskt i vissa fall där föräldrar inte kan lägga sina egna problem och åsikter åt sidan och se till deras barns bästa.

” Det är barnets rätt att träffa en förälder, inte förälderns rätt att träffa barnet.”

6.2 Stödformer för barn vid en skilsmässa

Vidare ställdes frågan om vilka stödformer det finns för barn vid en skilsmässa?

Dessa svar var sådant som alla mina respondenter mer eller mindre tog upp.

- Skolkurator
- Skolhälsovården

- Skolpsykolog
- Familjerådgivning
- Kamratstödsgrupper
- Dagis
- Tredje sektorns tjänster
- Psykiatri
- Stödgrupper för skilsmässobarn

Alla respondenter nämnde först och främst skolan eftersom skolan också oftast är den plats som blir informerad om en skilsmässa först ifall att barnen går i skolan, samt dagis. Vid mera konfliktfyllda skilsmässor så nämnde några utav de jag intervjuade psykiatri. Psykiatri är med på listan men behöver inte alltid bli ett alternativ men det beror på situationen och hur konfliktfyllt skilsmässan är. En utav mina respondenter nämnde tredje sektorn som en väldigt viktig del i det hela och att man där oftast jobbar väldigt mycket med barnen under ett tidigt skede.

Följdfrågan var att ifall man når ut med de stödformer som finns?

Respondenterna var alla eniga om att man kunde nå ut bättre med de stödformer som finns tillgängliga. De hade allihopa olika tankar kring orsakerna till varför man inte når ut med stödformerna och på vilket sätt man kunde göra det bättre.

Några utav de orsaker som blev nämnda var bland annat att man inte når ut till de unga på samma sätt som de äldre i dagens läge. Man borde nå ut via sociala medier så som Tiktok, Snapchat och Instagram. En stor del utav de unga som behöver hjälp så får ofta informationen via kamratkretsar eller skolkuratoren. Ifall man når ut på något sätt så är det också ett begränsat antal som man faktiskt når ut till.

Det framkom också att i dagens läge så är det väldigt många par som skiljer sig vilket resulterar i mycket arbete för de som jobbar inom branschen och hjälper familjer vid

skilsmässor. Vidare framkom det också att föräldrarna oftast är upptagna med sin egen kris som de går igenom och att de i efterhand söker hjälp åt sina barn eftersom att de då lagt märke till att barnet kanske inte mår så bra.

6.3 Barnet i kläm

Eftersom skilsmässor ofta kan göra att barnet hamnar emellan så ställdes frågan, hur ofta är det barnet som hamnar emellan vid en skilsmässa?

Hos alla respondenter var svaret, alltid eller ofta. Det som framkom från en utav de jag intervjuade var att det det händer fastän skilsmässan har gått bra till och föräldrarna har skött skilsmässan bra.

” Nästan alla barn hamnar i kläm någon gång fastän det är en bra skilsmässa ”

Ett annat perspektiv som framkom var att det beror på skilsmässan och att det är viktigt att komma ihåg att det inte är barnets fel att föräldrarna inte älskar varandra. Att föräldrarna sätter en grund till hur skilsmässan blir för barnet är en stor faktor. Ifall att föräldrarna inte är kapabla till att faktiskt agera vuxet och bära ansvaret själva, sätter de barnet i en svår position som kommer att påverka barnet hårt.

” Om föräldrarna inte är kapabla till att agera vuxet och bära ansvaret själv så hamnar barnet i kläm ”

I de fall där föräldrarna kan diskutera och sammarbeta så har barnet mycket bättre förutsättningar till att undvika att hamna emellan och behöva uppleva konflikter föräldrarna emellan.

6.4 Att inkludera barn vid beslut

Vidare fick respondenterna svara på vilka åtgärder man kan vidta för att barnen skall känna sig inkluderade i beslut vid en skilsmässa?

De intervjuade nämnde allihopa att det är väldigt viktigt att man hör barnet och att barnet får vara med och känna sig inkluderad och säga sin åsikt. Diskussionen fördes vidare till föräldrarna och en utav respondenterna nämnde att det är viktigt att föräldrarna kan ta barnets önskemål i beaktande och faktist lyssna till det som barnet har att säga. Att föräldrarna kan prata med barnet och tillsammans berätta om skilsmässan och diskutera hur man går vidare samt att man lyfter fram att det inte är barnets fel att mamma och pappa inte längre älskar varandra.

” Att barnen får vara med ”

” Prata med barnet om separationen och förklara för barnet att det inte är barnets fel ”

Barnet skall höras enligt sin ålder och enligt lagen vid situationer där det är svårt för föräldrarna att komma överens. En annan utav de jag intervjuade nämnde att när barnet pratar med någon utomstående, så är det viktigt att föräldrarna inte frågar barnet vad som blivit diskuterat eller försöker få fram svar från barnet. Att föräldrarna ger barnet en trygghet att få tycka om båda föräldrarna och att barnet inte känner att hen behöver välja en utav dem är också viktigt.

” Barnen får tillåtelse av båda föräldrarna att tycka om båda föräldrarna ”

6.5 Barnets ålder

En skilsmässa kan hända när som helst under ett barns liv, därför ville jag veta ifall åldern på barnet spelar en stor roll vid skilsmässa?

Respondenterna var alla av den åsikt att det spelar roll. En utav respondenterna svarade att det spelar roll men också att det inte spelar roll. En skilsmässa är nämligen lika jobbig oavsett om man är ung eller gammal. Ifall att föräldrarna skiljer sig senare i livet så kan en stor trygghet för barnet som är i 30 års åldern också rubbas lika mycket som för ett barn som är 10 års åldern, separationen kan alltså medföra samma känslor oavsett ålder.

Följdfrågan handlade om på vilket sätt åldern spelar roll?

Det som kom fram vidare i diskussionen var orsaken till att det spelar roll beror på hur informationen kommer fram, samt att alla också reagerar på olika sätt. En skilsmässa kommer alltid att vara svår oberoende ålder men det handlar om olika utmaningar i olika åldrar. Till exempel så är det för ett äldre barn kanske lättare att ta in det och förstå situationen lite bättre, medans det för yngre barn blir svårare att ta in vad som hänt och förstå situationen.

” En skilsmässa är svår oberoende ålder, det är bara olika utmaningar i olika åldrar ”

En utav respondenterna lyfte också fram att föräldrar skiljer sig med små barn och inte kanske tänker på allt som kommer efteråt. Mamman är viktig för barnet ifall att barnet är liten ännu. Sedan när barnet skall börja dagis behöver det bestämmas vem som står för avgifter och vem som sköter hobbyn m.m. Sedan när barnen blir äldre så kanske mamman inte är lika viktig längre vilket kan kännas annorlunda för mamman, barnet har mer att säga till om och kan komma med egna önskemål angående till exempel var hen vill bo.

6.6 Utmaningar för barnet

Respondenterna fick även ta ställning till vilka utmaningar en skilsmässa kan medföra för barnet?

Här framkom det en del olika saker som kan bli en utmaning för barnet, jag vill lyfta fram några saker som var de mest relevanta enligt respondenterna och de kommer här.

- Skillt boende
- Stor förändring i livssituationen
- Resor
- Nya familjen
- Familjehögtider
- Att inte få gå till den andra föräldern med gott samvete

Det finns utan tvekan många olika utmaningar som skilsmässan kan medföra för barnet. I grund och botten så menade en utav respondenterna att det allra mest handlar om hur föräldrarna har agerat vid skilsmässan och att det är upp till föräldrarna. När föräldrarna kan agera vuxet så har barnet inte lika stora utmaningar att handskas med efter en skilsmässa. En annan utav respondenterna menade också att ifall kommunikationen mellan föräldrarna är dålig så kan barnet bli budbärare och det blir barnets uppgift att kommunicera åt föräldrarna.

” kommunikationen mellan föräldrarna kan göra barnet till budbärare ”

Kommunikationen har kommit upp väldigt många gånger men det är en väldigt viktig del i en separation. Att få information om barnet från till exempel dagisar m.m. är också viktigt eftersom båda föräldrarna behöver information om barnet. I vissa fall där separationen varit konfliktfylld så kan detta bli ett problem eftersom att det kanske är en förälder som alltid hämtar och då kan informationen till den andra föräldern lämnas bort på grund av att den föräldern som hämtar barnet inte vill säga något till den andra föräldern.

Det finns också vissa fall där en separation blir en lättnad för barnet menar en annan utav respondenterna. Ifall att föräldrarna haft mycket bråk och det har varit en dålig atmosfär där hemma så kan en skilsmässa bli en stor lättnad för barnet. En dålig atmosfär kan resultera i att det blir en fara för barnets utveckling och därför kan en separation vara det som räddar situationen mer än skadar.

6.7 Barnets bästa i fokus

Vidare ställdes frågan till respondenterna om hur de tycker att barnets bästa ses till vid beslut som fattas angående barn?

De respondenter som jag intervjuade jobbar alla på ett eller annat sätt för barnets bästa. Respondenterna menade att de vill tro att man alltid jobbar för barnets bästa och att de beslut som fattas faktiskt görs utifrån barnets bästa.

” Vi har den principen att göra det för barnets skull ”

” Vi jobbar för barnen ”

De tillvägagångssätt som enligt respondenterna är viktiga byggstenar i att faktiskt göra besluten utifrån barnets bästa är att man hör barnet och diskuterar med barnet. Denna del i en process är väldigt viktig eftersom man måste höra barnet och kunna se till barnets önskemål vid beslut. Det är också väldigt strikt att beslut som fattas angående barn också görs enligt lag för barnets bästa.

Det som hör till barnets bästa är att man klart och tydligt fattar beslut utifrån barnets tankar och önskemål och kartlägger hela situationen så att det skall bli så bra som möjligt.

6.8 Riktlinjer för att stödja barnet

Näst sista frågan som ställdes till respondenterna var om det finns tydliga riktlinjer för att stödja barn vid skilsmässor, hur följs dessa?

Denna fråga var väldigt tudelad och det framkom en hel del olika tankar kring frågan. Barn i skolåldern går oftast via skolkuratoren och dagisbarn kan prata med någon pedagog eller utomstående. Ifall att dessa åtgärder inte räcker så kan man alltid ta det vidare och söka hjälp från annat håll menar en utav mina respondenter. I Finland håller man också på att göra upp tydligare riktlinjer i förebyggande syfte så att man kan ingripa tidigt och så att föräldrarna också kan se utifrån barnets bästa samt alla andra som jobbar med skilsmässor.

En annan utav respondenterna menar att det inte finns tydliga riktlinjer eftersom alla måste vara anpassningsbara för barnets bästa, men att det finns väldigt många olika tillvägagångssätt som man kan använda sig av. Bland annat nämndes THL:s föräldrastödsavtal som man kan jobba med tillsammans med barnet och föräldrarna. Det finns också tydliga riktlinjer för att göra det utifrån barnets bästa.

Den tredje respondenten menade att det finns rättigheter som följs och lagar som man är bundna till. En viktig sak som kom fram var att de i deras jobb aldrig tar föräldrarnas parti utan det är alltid barnets sida som de står på.

Den fjärde respondenten tyckte nog att man har klara och tydliga riktlinjer som man följer och som måste följas under processen. De riktlinjer som följs är starkt fokuserade på barnet som utgångspunkt vilket är väldigt viktigt.

6.9 Föräldrarna

Den avslutande frågan som ställdes till respondenterna var vad föräldrarnas roll vid en skilsmässa är?

Under alla frågor i denna intervju så kom det fram redan i ett tidigt skede väldigt mycket om föräldrarnas roll vid en skilsmässa. Respondenterna var aktiva med att nämna vilken stor roll föräldrarna har vid separationen.

Föräldrarna bär den största och viktigaste rollen för att barnet skall kunna undvika stora problem vid en skilsmässa. Det är upp till föräldrarna att kunna se till barnets bästa och agera vuxet. Respondenterna nämnde att föräldrasamarbete är det absolut viktigaste vid en skilsmässa och hur de klarar av att hantera det. Många gånger kommer den egna krisen i vägen vilket kan göra detta svårt, man kan alltså inte ha ett samarbete eftersom att man behöver skilja mellan att ha gått från ett parförhållande till att bara ha ett föräldraförhållande.

” Som förälder är det viktigt att man kan skilja på ett parförhållande och kunna ha ett föräldraförhållande ”

” Att vara förälder och se till barnets bästa och barnets behov ”

En utav respondenterna menar att man måste kunna lita på varandra. Man måste kunna se sin expartner som en förälder och kunna lita på att den andra gör ett bra jobb. Man behöver kunna vara en trygg vuxen för barnet och inte börja prata dåligt om varandra till barnet. Den allra största och viktigaste rollen föräldrarna har är att fortsätta vara föräldrar och tänka på att barnet också finns där och behöver gå igenom något som är jobbigt. Vuxna kan hantera sina känslor, inte alla men de flesta, ett barn kan inte alltid berätta hur det mår och därför måste man vara lyhörd och visa att man bryr sig i alla lägen.

7 Sammanfattning

Detta kapitel kommer att bestå av en sammanfattning utav undersökningsresultaten som jag sedan kommer att knyta an till min teoridel. Detta kommer jag att göra för att kunna se tillbaka till själva syftet med detta examensarbete som var följande: Hur skall man undvika att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt med någon av föräldrarna vid en konfliktfylld skilsmässa. Med detta arbete vill jag att man som professionell skall kunna finna hjälpmedel till att stödja barn vid en skilsmässa, men också att jag själv i framtiden skall kunna ha stöd av att ha gjort detta arbete.

Det som kom fram i resultatet av min undersökning var att man behöver inkludera barnen till en viss nivå i beslut vid skilsmässor, samt att det är väldigt mycket upp till föräldrarna hur de hanterar skilsmässan. När en separation är nära och man som förälder vet om att man behöver ta en diskussion med barnet så är det viktigt att man tillsammans pratar med barnet om skilsmässan och förklarar situationen. Det som vidare kom fram under denna diskussion var också att det väldigt sällan är så bra så att föräldrarna klarar av att göra detta.

När man befinner sig i en kris som i detta fall handlar om en skilsmässa så är det viktigt att komma ihåg att krisen drabbar alla inblandade. När man som förälder befinner sig i en kris så kan barnets bästa bli svår att se till. Föräldrarna är så upptagna med sin egna kris att barnets känslor och tankar ofta glöms bort. Kapitel 2.2 (kris) betonar barnets sätt att hantera en kris i olika åldrar. Eftersom barn inte i alla lägen kan sätta ord på sina känslor och tankar så kan det lätt hända att föräldrarna blir förvirrade och man kanske inte lägger märke till hur barnet mår. Det som nämndes i intervjuerna var att barn kan reagera på väldigt olika sätt och hantera krisen på olika sätt. Att reaktionen kommer i efterhand kan senare leda till att föräldrarna själv ringer in och vill söka hjälp till sitt barn eftersom att barnet efter en längre tid börjat uttrycka sin kris på olika sätt.

En annan viktig del i att undvika konflikter mellan barn och föräldrar handlar mycket om att se till barnets bästa både som professionell men också som förälder. Intervjuerna resulterade i svar där detta var relevant. Att beslut görs utifrån barnets bästa är något som respondenterna var eniga om men hur man sedan går vidare med just den frågan byggde på mer varierande svar. Det som man kan se från svaren var dock att alla de som jobbar för barnen har detta som en grundregel och det är utifrån barnets bästa som de också jobbar.

I kapitel 4.1 (barnets bästa) hittar vi de bestämmelser och riktlinjer som behöver följas, vad som är barnets bästa och hur man jobbar för att uppnå besluten utifrån barnets bästa. Respondenterna var mer eller mindre in på just de frågorna och lyfte väldigt ofta fram vad som egentligen är rätt vid beslut som görs i situationer där en skilsmässa är aktuell. Det finns väldigt många som jobbar med dessa frågor och det kan också i vissa fall göras bättre. Professionella kunde till en viss del samarbeta vid frågor som berör barnet för att hitta mer konkreta lösningar till väldigt konfliktfyllda skilsmässor.

Att barnet hamnar i kläm vid en skilsmässa var alla överens om. Barnet kommer på ett eller annat sätt att hamna emellan men det finns alltid förutsättningar till att göra situationen så smidigt som möjligt för barnet. I detta fall handlar det också om hur föräldrarna klarar av att hantera separationen. När föräldrarna kan agera vuxet och sköta separationen så kan barnet också känna sig trygg och barnet behöver inte fundera på hur mamma och pappa har det. Barnet kan ändå känna att den hamnar i kläm men ifall föräldrarna kan diskutera och allting löper på bra så kan barnet lättare prata om sina känslor och tankar och berätta om sitt mående.

Att kunna inkludera barnet i beslut vid en skilsmässa gör att barnet känner sig sedd och hörd. Intervjufrågan baserade sig på hur man kan göra för att barnet skall känna sig inkluderat och där framkom det många fina svar. Att barnet får prata och föra fram sina önskemål angående hur barnet vill ha det är viktigt, sen kan man aldrig garantera att det kommer bli så som barnet önskar men barnet har åtminstone fått vara med. Det som är viktigt är att man inte lägger för mycket ansvar på barnet vid beslut som dessa. Det är först och främst föräldrarna som skall kunna ta ansvaret och fatta besluten men det är viktigt att föräldrarna kan agera så också. Att föräldrarna låter barnet tycka om båda föräldrarna gör att barnet kan känna sig lugnare och kunna anpassa sig bättre till separationen.

I kapitel 3.2 (vad bör barnen få bestämma vid en skilsmässa) kan man läsa om röda korsets 5 exempel på hur man kan inkludera barnen i besluten. Att man ser till barnets bästa och kan fatta beslut utifrån hur det skulle passa bäst för barnet och inte hur det passar bäst för föräldrarna är viktigt. Man behöver inte alltid göra som alla andra, fast det har fungerat bra för någon annan att bo vecka vecka så betyder inte det att det kommer att fungera lika bra

för just dig. Att vara lyhörd och uppmärksamma barnets önskemål, känslor och tankar är något som man som förälder behöver vara extra noggrann med.

Utmaningar som kommer efter en skilsmässa för barnet är många, men här är vi tillbaka till att det alltid finns förutsättningar till att göra den situationen lätt för barnet. Resultaten visade på att det kommer att finnas utmaningar för barnet oavsett men dessa utmaningar kan man trappa ner på genom att kunna hantera separationen som förälder. Konfliktfyllda skilsmässor resulterar ofta i väldigt många utmaningar för barnet.

Den största utmaningen kommer att bli boendet för barnet och hur det kommer att kännas att bo på två ställen. I kapitel 3.3 (Boende) tas just denna del upp väldigt tydligt. Intervjufrågan angående utmaningar där boendet nämndes, så poängterade också respondenterna hur viktigt det är att föräldrarna kan tycka om varandra och kunna gå från ett parförhållande till ett familjeförhållande. Blir det så att föräldrarna använder sig utav barnet för att kommunicera så kan detta skapa en lojalitetskonflikt för barnet, att föräldrarna pratar illa om varandra till barnet eller att barnet behöver vara budbärare från den ena föräldern till den andra. Att barnet skall kunna få tillåtelse av båda föräldrarna att tycka om den andra föräldern är väldigt viktigt, speciellt när det handlar om att bo på olika ställen så kan detta göra att barnets skuld känslor av att inte vara hos den andra föräldern minskar.

Det som man kan se tydligt och klart efter att ha intervjuat var att det mer eller mindre alltid handlar om hur föräldrarna hanterar separationen. Vid en konfliktfylld skilsmässa är det mycket upp till de professionella också, att de kan förklara för föräldrarna vad som är rätt och fel och kunna få dem att förstå situationen utifrån barnets perspektiv och inte deras perspektiv. Föräldrarna behöver verktyg för att kunna gå vidare, men respondenterna menar också att det inte alltid går att undvika att det blir konfliktfyllt och att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt utan det finns de fall där inget funkar, men man gör alltid sitt yttersta.

8 Slutdiskussion

Efter att jag gjort klart undersökningen och redovisat resultatet så kan jag konstatera att det framkommit en del förebyggande åtgärder till att undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt vid en konfliktfylld skilsmässa. Ett tydligt svar finns det inte men det grundar sig också i att alla skilsmässor är väldigt olika.

När jag började skriva detta arbete så hade jag verkligen inga förväntningar eller tankar om vad som kommer att komma fram i slutet av arbetet. Jag visste dock att jag vill skriva om barn och skilsmässor men visste inte vad jag ville undersöka. Via en professionell fick jag fram mitt syfte och det var då jag kände att detta är rätt. Den enda förväntningen jag hade på detta arbete var att jag ville åtminstone hitta några hjälpmedel som jag själv kan ta del av eller så kan någon annan i framtiden känna att detta hjälpt dom. Det kan vara ett barn som har skilda föräldra eller föräldrar som befinner sig i en skilsmässa eller professionella som jobbar med familjer som går igenom en skilsmässa.

Under skrivandets gång så insåg jag mer och mer att detta var rätt. Jag har under ett års tid jobbat med barn och ungdomar och har stött på många konflikter som ungdomarna har med sina föräldrar där en skilsmässa ligger i grunden. Det är också en svår fråga att handskas med, hur gör man för att undvika konflikter? När jag sett de konflikter som ungdomarna haft med sina föräldrar så kan jag ofta känna mig hjälplös och det finns inget som hjälper i stunden. Jag kände mig hela tiden på rätt spår och hade några förväntningar på vilka svar jag troligen kommer att stöta på men jag kände mig också väldigt öppen till att lära mig mer och hoppades på att respondenterna skulle komma med något som jag själv inte tänkt på tidigare, vilket jag upplevde att en del av dem gjorde.

Jag började skriva på mitt arbete och lärde mig en hel del under skrivandets gång. Det som jag tidigt lade märke till när jag började med mina teorikapitel var att det grundar sig mycket i hur barnet kan knyta an till föräldrarna, samt att det behövs en trygg anknytning för att barn skall må bra. Detta kan jag tycka att i dagsläget inte alls fungerar på samma sätt som förut. Konflikter mellan barn och föräldrar ser man väldigt mycket av i dagens läge och respekten finns inte heller där på samma sätt som förut.

Jag tror inte att det finns ett tydligt svar på hur man skall undvika att barnen hamnar i en lojalitetskonflikt vid en konfliktfylld skilsmässa, men jag tror däremot att det finns mycket

hjälpmedel för att kunna undvika att det händer. Sedan måste man också komma ihåg att oavsett vilka hjälpmedel det finns så kommer man aldrig att kunna uppnå fina resultat i alla familjer. Det handlar mycket om föräldrarna och är föräldrarna inte kapabla eller mottagliga till att göra en förändring så finns det inte så mycket man kan göra.

När jag började planera mitt arbete och visste hur jag skulle gå till väga så hade jag några valmöjligheter angående vilka respondenter jag ville intervjua. Först var min plan att intervjua barn som gått igenom en konfliktfylld skilsmässa och sedan intervjua professionella som jobbar med det. Detta hade kanske byggt på mer tydliga svar men jag kände också att det kan bli väldigt omfattande och att man kanske inte kan finna tydliga hjälpmedel på samma sätt som att minska antalet respondenter och istället få mer exakta resultat. Mitt syfte ändrades också några gånger eftersom jag inte riktigt kunde bestämma mig för vad exakt jag vill skriva om och undersöka. När jag väl fann vad som kändes bra så rullade det på helt okej.

Mina intervjuer var väldigt utmanande och jag satt några dagar och funderade på vilka frågor som jag faktiskt vill ställa till mina respondenter. När jag väl hade fått klart frågorna så kom intervjuerna ganska snabbt på vilket gjorde att jag inte hann ”testa” mina frågor före. Jag hade inga förväntningar på hur det kommer att gå och var väldigt nervös över att frågorna skulle uppfattas på olika sätt eller att respondenterna inte skulle svara så som jag hade tänkt mig. Mina tankar bekräftades rätt så snabbt. I min första intervju så gick några frågor riktigt bra men senare märkte jag att när jag ställde de sista frågorna så kom det väldigt liknande svar som på de tidigare frågorna. Min absolut sista fråga som handlade om föräldrarnas del vid en skilsmässa var den som hamnade in i alla andra frågor också. Eftersom det framkom väldigt tydligt i alla svar om vilken roll föräldrarna har så lämnades den sista frågan obesvarad eftersom det fanns så mycket som respondenten nämnde om föräldrarna i de tidigare frågorna. Detta kände jag att kommer bli utmanande eftersom jag inte riktigt kunde styra intervjun så mycket efter det. Att analysera svaren sedan blev nämligen lite flummigt och det var också svårt att kunna ta ut exakt det som kommit fram angående föräldrarna.

En annan utmaning som jag stötte på i ett ganska tidigt skede var vad jag vill ha med i min teori del, samt vad som är relevant och var jag skall finna all information. Eftersom jag ganska tidigt märkte att det tidigare skrivits ett rätt så liknande arbete om skilsmässobarn

så gjorde detta mig lite orolig och jag fick börja tänka om utifrån det som jag tidigare hade planerat. Jag hittade till slut de ämnen som jag kände att på ett bra sätt kunde relatera till min frågeställning. Att finna material till teoridelen var inte jätte svårt men det som var utmanande var att hitta böcker med olika innehåll men som ändå på något sätt relaterade till ämnet jag skrev om.

Jag har strävat till att kunna skriva detta arbete med tydligt innehåll och få barnets bästa i centrum så mycket som möjligt. Mitt mål var nämligen att detta arbete skall betona barnets synvinkel så mycket som möjligt och att det är barnet som är i centrum vid skilsmässan. Jag tycker att jag uppnått mitt mål och slutligen också funnit en del hjälpmedel som man kan använda sig av.

I efterhand kan jag känna att jag kunde ha gjort vissa saker på ett annat sätt för att förenkla arbetet, men som helhet tycker jag att det har gått bra och det har också gått bra att skriva arbetet själv, även fast jag i vissa stunder känt att det blivit lite mycket. Jag tycker verkligen att detta ämne var intressant att skriva om när jag kom igång och fick på klart exakt hur jag skall göra det. Detta är också ett ämne som är väldigt aktuellt i dagens läge med tanke på att väldigt många skiljer sig och jag tror att man aldrig kan bli fullärd inom detta ämne.

Slutligen vill jag tacka mina respondenter som valde att ställa upp, utan er hade mitt arbete inte gått att genomföra. Jag vill också tacka min handledare som har hjälpt mig väldigt mycket under skrivandets gång och pushat mig under alla våra möten.

9 källförteckning

Alfvén M. & Hofsten K. (2004). *Skilsmässan: om barn och föräldrar*. Stockholm: Bokförlaget Prisma Ab.

Arnö S. (2008). *Skiljas: barnen berättar*. Värnamo: Fälth & Hässler.

Barnavårdsföreningen (u.å.). *Barnets rättigheter i bilder*. Tillgänglig: <https://www.bvif.fi/for-barn-och-ungdomar/du-som-har-skilda-foraldrar/>. Hämtad 2.4.2023.

Barnkonventionen (u.å.). Tillgänglig: <https://beta.unicef.se/barnkonventionen/las-texten>. Hämtad 2.4.2023.

Bergström M. (2018). *Att skiljas med barn*. Litauen: Tryck Balto Print.

Danielson, E. (2017). Kvalitativ forskningsintervju. I: M.Henricson (red.), *vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad* (s.143-165). Lund: Studentlitteratur

Fahrman M. (1993) *Barn i kris*. Lund: Studentlitteratur.

Hart S. (2009). *Anknytning och samhörighet*. Kristianstad: Tryck & bind Kristianstads Boktryckeri Ab.

InfoFinland.fi (2023). *Barn vid skilsmässa*. Tillgänglig: <https://www.infofinland.fi/sv/family/divorce/children-in-a-divorce>. Hämtad 10.3.2023.

Karlsson, K, 2008. *Anknytning – om att tolka samspel mellan föräldrar och små barn*. Emmaboda, 2010: Åkessons tryckeri.

Kvale, S, 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (u.å.). Tillgänglig: <https://www.mfof.se/download/18.25b8af4b18419969fda2848c/1668176779447/Anknytningsteori.pdf>. Hämtad 10.3.2023.

Psykologiguiden (2016). *Barns anknytning*. Tillgänglig: <https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/barn-och-familj/barns-anknytning>. Hämtad 10.3.2023.

Psykologguiden (2016). *Separation*. Tillgänglig: <https://www.psykologguiden.se/rad-och-fakta/relationer/separation>. Hämtad 10.3.2023.

Riksdagens justitieombudsman (u.å.). *Vilka är barnets rättigheter?*. Tillgänglig: <https://www.oikeusasiamies.fi/sv/web/lasten-ja-nuorten-sivut/vilka-ar-barnets-rattigheter->. Hämtad 2.4.2023.

Röda korset (2020). *Att hjälpa barn eller unga i krissituationer*. Tillgänglig: <https://www.rodakorset.fi/sok-stod-och-hjalp/psykiska-forsta-hjalpen/sa-har-hjalper-du-barn-eller-unga-i-krissituationer/>. Hämtad 2.4.2023.

Rädda barnen (u.å.). *Efter skilsmässan: Det bör barnet få bestämma*. Tillgänglig: https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/efter-skilsmassan-det-bor-barnet-fa-bestamma/?TSPD_101_R0=088d4528d9ab20000c78ba977a9f5fbe4266546d3b7b79385b313d6260e2da81dca9c9a8b9bbf33708e1e4c7c0143000ba7cf56121b17410b630fcd3d858056e5ad4c362514208244e79bdbedae88decf957937a53a6a2e723f69e9b0bde0a0a. Hämtad 2.4.2023.

Statistikcentralen(2021).Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2020/ssaaty_2020_2021-06-18_tie_001_sv.html.Hämtad 10.3.2023.

Svenska Yle (2021). Den nygrundade Barnavårdsföreningen filial i Åboland jobbar förebyggande: ” Barnens bästa är vårt motto då vi hjälper familjer med föräldraskapet”. Tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/a/7-10009459> Hämtad 4.5.2023.

Vårdnad boende umgänge (u.å.). Lojalitetskonflikt. Tillgänglig: <https://vardnad.se/ordlista/lojalitetskonflikt/>. Hämtad 2.4.2023.

Vårdnadstvister, våld och droger slukar resurser inom barnskyddet i Österbotten (2023). Hämtad: <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/655985>